

Μανώλης Καλλιγιάννης

α σ ε ρ α ν ν α

Κάθε δεύτερη Πανσέληνο

Μυτιληναίων Λόγος •
Τέχνες •
Πολιτισμός •

ΦΟΜ 1977

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
"Ο ΘΕΟΦΙΛΟΣ"
Εκδότης - Διευθυντής
Περικλής Φ. Μαυρογιάννης

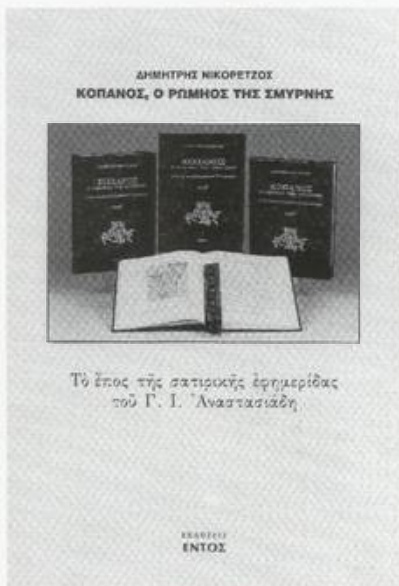
20

ΜΥΤΙΛΗΝΗ
Μοιράζεται Χάρισμα

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ '10

Ο ποιητής ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΙΚΟΡΕΤΖΟΣ

έργω στηρίζει τον πολιτισμό
δωρίζοντας

Το έπος της σατιρικής εφημερίδας
του Γ. Ι. Αναστασιάδη.

► σε βιβλιοθήκες Συλλόγων Γραμμάτων και Τεχνών της Λέσβου, και όχι μόνο, σπάνιες, αξιολογες σειρές δικών του εκδοθέντων βιβλίων, καθώς και άλλων λογοτεχνών.

► Αυτής της ευγενικής δωρεάς-προσφοράς του έγινε αποδέκτης και ο δικός μας Φιλοτεχνικός Όμιλος Μυτιλήνης «Ο Θεόφιλος».

Για το πνευματικό αυτό αντίδωρο, το Δ.Σ., και τα μέλη του ΦΟΜ ολόθερμα τον ευχαριστούμε. Ήδη, η «Λεσβιακή Βιβλιοθήκη», του ΦΟΜ έγινε εντυπωσιακά πλουσιότερη, με τα παρακάτω παραληφθέντα βιβλία της εν λόγω δωρεάς:

► 40 σειρές του 3τομου, δερματόδετου, με καλαισθητή θήκη, έργου: «ΚΟΠΑΝΟΣ, ο Ρωμηός της Σμύρνης». Το έπος της σατιρικής εφημερίδας του Γ. Ι. Αναστασιάδη». Ο ΦΟΜ τις σειρές αυτές διαθέτει σε προνομιακή τιμή, υπέρ και χάρη των πολιτιστικών του σκοπών.

► Ικανόν αριθμό αντιτύπων, των εκδοθέντων ποιητικών του συλλογών, βιογραφικών, μελετών, δοκιμίων κ.ά.

► Αρκετές σειρές λογοτεχνικών περιοδικών, ως και πολλά αξιολογικά βιβλία άλλων συγγραφέων-λογοτεχνών.

► Αλλά, το και σπουδαιότερο, η δωρεά στον ΦΟΜ του συμπατριώτη μας, καταξιωμένου ποιητή Δημ. Νικορέτζου της μοναδικής ίσως στην Ελλάδα, γιατί όχι και στο κόσμο, «ΣΥΛΛΟΓΗΣ του, από ΣΠΙΡΤΟΚΟΥΤΑ», που χρονολογούνται από τα μέσα του 20ου αιώνα. Μια Συλλογή, για την οποία σύντομα θα λειτουργήσει στον Όμιλό μας ειδικός, εκθεσιακός χώρος προβολής της.

Περικλής Μαυρογιάννης
Πρόεδρος ΦΟΜ

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ

α σ ε ρ α ν ν α

μάς έστειλαν οι παρακάτω φίλοι - αναγνώστες, τους οποίους και θερμά ευχαριστούμε:

- * Χρύσα Καμάτσου εις μνήμη του συζύγου της Παναγιώτη ευρώ 70
- * Δημήτρης Σταυρόπουλος ευρώ 50

Για τις προαιρετικές προσφορές σας στους λογ/σμούς ΦΟΜ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡ. 415/296086-91
ΑΤΕ BANK 355.010.23139.82

Εξώφυλλο: "Γυμνή Ενατένιση", Έργο του Μανώλη ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗ
Λογότυπο: της Μαρίας Καλλιπολίτου και μία ακουαρέλλα της σ. 5

Εσωτερικές Σελίδες:

- * 3 σκίτσα του Μίλη Παρασκευαΐδης. 2, 13, 15
- * 3 πίνακες του Μανώλη Καλλιγιάννη (Φωτο: Ηλίας Μεφίρης) 8, 9, 10
- * Πίνακας Α. Πρωτοπάτης (Φωτο: Στρατής Βαρβαράς) 12
- * Φωτό Απ. Γονιδέλλη & 3 φωτο "Χορευτές - Μουσικοί" αναπαραστάσεις σε αρχαία αγγεία 6, 7, 14
- * Φωτό εξωφύλλων 3 βιβλίων του Φρίξου Ηλιάδη 15
- * Άλλες φωτό, εντός κειμένων 3, 4

διαβάστε σ' αυτό το τεύχος

- 2 Ευχαριστήριο του "ΦΟΜ" στον ποιητή Δημήτρη ΝΙΚΟΡΕΤΖΟ
- 3 "Το Ερασιτεχνικό Θέατρο στο Αιγαίο" του Περικλή ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ
- 4 "Εορτασμός Ημέρας των Ενόπλων Δυνάμεων". Ομιλία του Αριστείδη Κ. ΓΙΑΠΑΛΗ
- 5 "Της Τραγωδίας ο Φόβος". Ποίημα του Γιώργου ΚΑΡΤΕΡ
- 6 "Λεσβιακό μέλος και Λυρική ποίηση" του Αποστόλου ΓΟΝΙΔΕΛΛΗ
- 8 "Ο Ζωγράφος Μανώλης ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗΣ" Τιμώντας τη μνήμη του. Γράφουν Κώστας ΚΟΥΜΠΑΣ Φίλιππος ΑΡΑΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
- 12 "Ένας νεανικός πίνακας", έργο στο 1919, του Ζωγράφου Αντώνη ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗ. Βιογραφικά, ποίημά του, σκίτσα του.
- 15 "Μνήμη και Τιμή" στο Λέσβιο δημοσιογράφο αξιών, Φρίξο ΗΛΙΑΔΗ. Γράφει η Χριστίνα ΒΟΓΙΑΝΗ

ΤΕΥΧΟΣ 20ο
23 Οκτωβρίου 2010
Κυκλοφορεί δωρεάν
κάθε δεύτερη Πανσέληνο

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΥΤΙΑΝΝΗΣ
«Ο Θεόφιλος» (1977)
Θέατρο ΦΟΜ

Δ/νση: Ταχ. Θυρ. 68
811 00 ΜΥΤΙΑΝΝΗ
Τηλ. & Fax ΦΟΜ: (+30) 22510 43533
e-mail: phomyt@yahoo.gr
www.fom.org.gr

Εκδότης - Διευθυντής - Επιμελητής
ΠΕΡΙΚΛΗΣ Φ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ,
Πρόεδρος ΦΟΜ
Κιν: 6977 92 29 79
Τηλ/Fax: 22510 20785

Σελιδοποίηση - Εκτύπωση
PROMOLINE A.E.
Αγ. Ειρήνης 7 • 81100 Μυτιλήνη
Τηλ. & Fax: 22510 44054, 22510 41554
e-mail: promoline@ies.forthnet.gr

Παρακαλούμε οι συνεργασίες - κείμενα προς δημοσίευση να είναι σύντομα και περιεκτικά ει δυνατόν σε ηλεκτρονικό αρχείο στο e-mail: urban-cult@ath.forthnet.gr

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση του περιεχομένου του περιοδικού μόνο με ονομαστική αναφορά του τίτλου του

ISSN: 1791-4272
Αριθμός Αδείας ΕΛ-ΤΑ 8217

Θ Ε Α Τ Ρ Ι Κ Α

Ο Περικλής Μαυρογιάννης

γράφει για το

Ερασιτεχνικό Θέατρο στο Αιγαίο

Η ΛΕΡΟΣ φιλοξένησε φέτος την 22η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των Ερασιτεχνικών Θιάσων Αιγαίου, από 30 Σεπτεμβρίου έως 10 Οκτωβρίου. Συνδιοργάνωση: Γενική Γραμματεία Αιγαίου & Νησιωτικής Πολιτικής, Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων, Ομοσπονδία Ερασιτεχνικού Θεάτρου Αιγαίου και ο Δήμος Λέρου.

Οι «Συναντήσεις» των Θεατρικών Ομάδων του Αιγαίου ξεκίνησαν το πρώτον το 1988, από τη Μυτιλήνη υπό την αιγίδα-οργάνωση του τότε Υπουργείου Αιγαίου, και συνεχίστηκαν σε πολλά νησιά του Αιγαίου, μεγάλα και μικρά, επί 22 έτη.

Στη συνειδηση των Αιγαιοπελαγίων οι θεατρικές αυτές «Συναντήσεις» καταξιώθηκαν σαν θεσμός. Οι δε **ερασιτέχνες - ηθοποιοί** των Ομάδων, βιώνοντας τη διαχρονικότητα των «αμετανόητων», υπερνικώντας τις όποιες αφυδατωμένες κατά καιρούς σκέψεις - αντιρρήσεις των εχόντων και των κρατούντων, με τόλμη, επιμονή και νηφαλιότητα, *σαν έτοιμοι από καιρό*, καταθέτουν επί σκηνής, από τα βάθη της ψυχής τους, την ιλαρότητα και τη μελαγχολία της **υπέρτατης ομορφιάς του Θεάτρου**· μοιράζοντάς την χάρισμα!..

Στη φετεινή «Συνάντηση», στη Λέρο, πήραν μέρος 23 Θεατρικές Ομάδες από 15 νησιά του Αιγαίου (Λέρος, Μήλος, Λήμνος, Κάλυμνος, Σάμος, Σύρος (3), Πάτμος, Χίος (3), Κως, Πάρος (2), Ρόδος, Λέσβος (4), Τήνος, Μύκονος και Άνδρος).

Οι θεατρικές παραστάσεις των Ομάδων, με έργα σημαντικά του ελληνικού και ξένου ρεπερτορίου, έξω από θεατρικούς διαγωνισμούς και «ανταγωνισμούς», ήταν όπως πάντα κατάθεση ψυχής των ερασιτεχνών.

“Οι ερασιτέχνες ηθοποιοί, βιώνοντας τη διαχρονικότητα των “αμετανόητων” καταθέτουν επί σκηνής, από τα βάθη της ψυχής τους, την ιλαρότητα και την μελαγχολία της υπέρτατης ομορφιάς του θεάτρου· μοιράζοντάς την χάρισμα!..”

Σημειώνουμε, κατά σειράν παραστάσεων, τις εν λόγω **Θεατρικές Ομάδες της 22ης ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ**:

Πειραματική Σκηνή Μήλου
«Λαϊκή Σκηνή» ΜΕΑΣ Λήμνος
Θ. Ο. Καλύμνου
Θ. Ο. Σάμου
Πολιτ. Όμιλος Γαλησσά Σύρου
Θ. Ό. Σύρου «Απόλλων»
Θ. Ο. Λέρου
Ερασιτ. Θεατρ. Όμιλος Καλλονής
Θ. Ο. Σύρου «ο Σουρής»
«Τέχνη» Πάτμου
Ομήρειο Π.Κ. Δήμου Χίου
Θ. Ο. ΑΜΕΣ Νηρέας Πάρου
Θεατρική Ομάδα Χίου
Σύλλογος Γυναικών Χίου
Θεατρική ομάδα Αδφ. Κρητών Ρόδου
Θ. Ο. Μυτιλήνης «Οι Άστεγοι»
Θ. Ο. Κιν/κή Λέσχη Τήνου
Θεατρικό Εργαστήρι Δήμου Μυτιλήνης
Θεατρικό Εργαστήρι Δήμου Κω
Θ. Ο. Νάουσας Πάρου
ΔΕΜΠΑ Μυκόνου (Θ. Ο.)
Θεατρικός Όμιλος Άνδρου, και το Πολιτιστικό Κέντρο – Φιλοτεχνικός Μυτιλήνης, ΦΟΜ «Ο Θεόφιλος»

Κλείνοντας το συνοπτικό αυτό σημείωμα για το ερασιτεχνικό Θέατρο στο Αιγαίο, υποσημειώνουμε ότι το 2001, οι τότε 22 Θεατρικές Ομάδες του Αιγαίου, από 16 νησιά, υπογράψαμε και ιδρύσαμε την **Ομοσπονδία, Ερασιτεχνικού Θεάτρου Αιγαίου (ΟΕΘΑ)**, Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Εμείς, ευτυχήσαμε να υπηρετήσουμε την ΟΕΘΑ ως πρώτος, και επί 4 χρόνια, Πρόεδρος της, με πνεύμα αगाστής συνεργασίας και συλλογικότητας.

Αλλά, για το Ερασιτεχνικό Θέατρο στο Αιγαίο θα επανέλθουμε, γιατί όντως είναι περίπτωση αξιόλογη, πολύπλευρη και πολυσήμαντη, που αξίζει μιας αντικειμενικής – ορθολογικής μελέτης και έρευνας.

Εορτασμός Ημέρας των Ενόπλων Δυνάμεων

Πέρασε η εποχή, που οι ομογενείς μετανάστες στις Ηνωμένες Πολιτείες επαναπατριζόνταν αθρόοι, το 1912, για να καταταγούν εθελοντές στις Ε.Δ. και πολλοί τραυματιζόμενοι αρνιόνταν την αναπηρική τους σύνταξη.

Πέρασε η εποχή, που μετά τον ανελέητο βομβαρδισμό στην πρόσκαιρα απελευθερωμένη Σάμο το 1943, απλοί πολίτες που έφευγαν πρόσφυγες στη Μ. Ανατολή, φερεπάτριδες όντες, αντί άλλων τιμαλφών διέσωζαν τη γαλανόλευκη του σπιτιού τους, ιερο κειμήλιο γι αυτούς.

Πέρασε η εποχή, που ο δήμαρχος Καλύμνου ζητούσε από τον επικεφαλής του Ιερού Λόχου, που ελευθέρωσε το νησί, να παρατάξει τα τμήματά του στο κοιμητήριο γιατί, ήθελε μαζί με τον συναχθέντο σύμπαντα λαό του νησιού να ανακοινώσει πανηγυρικά στους κεκοιμημένους από αιώνες προγόνους, ότι οι προαιώνιοι πόθοι τους είχαν πάρει σάρκα και οστά. Ήταν ελεύθεροι.

Τα βήματα όμως των ηρώων αυτών του '40-'44 αρχίζουν να χάνονται μέσα στην αχλύ του χρόνου. Πορεύονται για να συναντήσουν την ιστορία. Οι τωρινές μνήμες όμως δεν είναι πια ισχυρές.

Ομιλία του ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Κ. ΓΙΑΠΑΛΗ
στο Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών,
κατά τον Εορτασμό της Ημέρας των Ε.Δ.
την 21η Νοεμβρίου 2009

Μήπως είναι επίκαιρο με τη συμπλήρωση του χρόνου από το έπος του '40 να τιμηθούν οι επιζώντες βετεράνοι; Να αναδύσουμε μνήμες, να προβάλουμε πρότυπα. Η πολιτεία τους το οφείλει.

Κατοπινά, καιροί δίσεκτοι, ταλαιπώρησαν τον τόπο μας με αποδέκτη ευαίσθητο τις Ε.Δ. Τραυματικές οι εμπειρίες, μονολότι, «*Άωμοι σεις, αν έπαισαν ο Δίαιος και ο Κριτόλαος*», όπως θα έλεγε και ο Αλεξανδρινός.

Συμπλεκτικώς συντρέχοντα με τα προαναφερθέντα, αναθεωρητισμοί του συρμού και ισοπεδωτικές εμπειρίες, εξωγενείς φανατισμοί και εσωγενείς μηδενισμοί, συνθέτουν την εικόνα της αντιηρωικής εποχής μας.

Πλήρης η αντιστροφή της κλίμακας αξιών.

Η αποστολή των Ε.Δ. συντελείται μέσα σε αυτό το κλίμα αρνητισμού.

Τα στελέχη της είναι υποχρεωμένα να επιτελούν το καθήκον τους εντός μιας περιρρέουσας ατμόσφαιρας ιδιαιζόντως θολής.

Βασικός παράγων αντιμετώπισης αυτής της καταστάσεως πέραν των άλλων αυτονοήτων πρωτοβουλιών, είναι κυρίως η παιδεία τους και όχι απλώς η εκπαίδευσή τους.

Πολλαπλή, πολυεπίπεδη, πολυσήμαντη. Αυτή αποτελεί και τον άριστο πολλαπλασιαστή δυνάμεως.

Παιδεία που θα ξεκινά από το περιεχόμενο της θητείας, θητείας που αποτελεί καθήκον αλλά ταυτόχρονα και δικαίωμα κάθε πολίτη, αυτού του κράτους, μέχρι και τις σπουδές στη Σχολή Εθνικής Αμύνης (ΣΕΘΑ).

Μόνο με αυτόν, τον τρόπο κληρωτοί και στελέχη θα θωρακιστούν πνευματικά και ηθικά.

Παρόλες τις προαναφερθείσες αντιξοότητες δεν πρέπει ουδ' επί στιγμή να παραβλεφθεί μια άλλη παράμετρος του θέματος.

Η κοινή γνώμη, σε όλες τις συνεχείς δημοσκοπήσεις, θεωρεί τις Ε.Δ. ως έναν από τους πιο αξιόπιστους, αν όχι τον πιο αξιόπιστο, κρατικό θεσμό. Η αναγνώριση αυτή αποτελεί μοναδική ηθική γονική παροχή του έθνους στις Ε.Δ. του. Με τα δεδομένα αυτά μαζί με το «αρετή και τόλμη» πρέπει να ενστερνισθούμε και το λόγο του άλλου μέγιστου επανησιού «Με λογισμό και με όνειρο», γιατί στις ημέρες μας, κοινότητα διαπίστωση, περισσεύει ο λογισμός, μεταλασσοόμενος συχνάκις σε παραλογισμό πεσιμισμού, λείπει το όνειρο, το ιδανικό, η ελπίδα. Μα όποιοι δεν ονειρεύονται δεν μπορούν και να δημιουργούν.

Όσο και αν η συγκεκριμένη δημιουργία τους – λόγω αντικειμενικών συνθηκών – δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους «Και εις μικρόν γενναίος». Κάνε το χρέος τού τώρα, γενναία προπαρασκευάζοντας το μέλλον.

Και μόνο αν γενναία εις πάντα και κατά πάντα, αναλογίζεται το Πλατωνικό «ευ πράττειν», αξίζει να ζεις, να αγωνίζεσαι, να χαίρεσαι και να τιμάς τη ζωή σου.

Αυτός ο λαός με όλα του τα ελαττώματα, με όλα του τα σφάλματα, με όλη του την αντιφατικότητα διαθέτει βαθύβλυστες δυνάμεις μέσα του.

Και, όταν η φιλότης εκδιώκει το νείκος, τη φιλονικία, ριζωμένος σε αυτή τη μικρή γωνιά γης «Ωραίος ως Έλλην» είναι σε θέση να θυμίζει *urbi et orbi* ότι πέρα από τα ολιγόχρονα κοινοτικά νομικά κεκτημένα, υπάρχει το διαιώνιο ελληνικό κεκτημένο, προσφορά εσαεί στην οικουμένη. Όπως το συνόπισε ο ποιητής του Αιγαίου μας «Έλληνες μες στα σκοτεινά δείχνουν το δρόμο, Ελευθερία, για σένα από χαρά θα δακρύσει ο ήλιος».

Δυναμικός παραστάτης αυτού του έθνους οι Ένοπλες Δυνάμεις είναι εδώ για να υπογραμμίζουν ότι «της τήσδε χώρας ου γεγήρακεν σθένος».

Αριστείδης Κ. ΓΙΑΠΑΛΗΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΤΕΡ

Της Τραγωδίας ο φόβος*

Η πατρίδα μου, είδα, περνάει από χέρι σε χέρι
κι όσο πάει, πάει στην άλλη όχθη την αθέοπη
Στον ίσκιο κυκλωμένη κλαίει η αδελφή μου η
Αντιγόνη
–το πεπρωμένο των προγόνων της τραγωδίας
ο φόβος–
κι οι μετοχές μας χάθηκαν στις χρηματαγορές

Σε μικροτοίπες εκρύψαμε τη λάμψη όλη της
γλώσσας
κι άμα μιλάμε για το μέλλον ακούμε το
ειπωμένο
να κατρακυλάει από την κορυφή της ιστορίας
σε ναρκωτικά πεδία βολής
Για τα νεκρά παιδιά ενδιαφέρεται τ' άβατο
αλφαβητάρι
για κάθε Ακρίτα ο Χάρος στ' αλώνι
τ' αυτοκράτορα

Ο βίος μας που ανέβαινε από βαθείς αιώνες,
απ' τα γενέθλια πέλαγα ως τον ουρανό
τ' Ολύμπου
απ' τις ωδές τον Ρωμανού ως του Σολωμού
το «χαίρε»
δεν έχει τώρα χώρο, ούτε ανθρώπινο όνομα
ούτε ένα φύλλο δάφνης θυμητικό της
Ρωμισούνης
Εκποιήθηκε –ε, ψυχή μου;– σ' εποχή
εκπτώσεων.

*Απ' την ποιητική του συλλογή
“Οίκος Ενοχής”, Αθήνα 1999, εκδ. Δωδώνη.
Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών

Ακουαρέλλα Μαρ. Καλλιπολίτη

Λεσβιακόν μέλος

ΤΟΥ
Αποστόλου
Γονιδέλλη

Ένας πάρα πολύ παλιός, ωγύγιος, θρύλος, έλεγε πώς όταν οι μαινόμενες γυναίκες της Θράκης ξέσχισαν τόν Όρφέα (παράδοση που συμβολίζει τόν μερισμό της ύλης), τὰ κύματα παρέσυραν τὸ κεφάλι καὶ τὴν λύρα του στὶς ἀκτὲς τῆς Λέσβου, στὴν ἀρχαία Ἄντισσα, στὴν τοποθεσία Ὀρφίκια ἢ Ἀρφίκια. Ἔτσι «βρέθηκε» ἡ αἰτία καὶ «λύθηκε» τὸ μυστήριό τῆς μεγάλης μουσικῆς παράδοσης τοῦ νησιοῦ, καθὼς ἡ Λέσβος συνδεόμενη με τὸν μέγιστο ἀοιδό, τὸν μυθικὸ Όρφέα, πὺ μάγευε ἀνθρώπους καὶ ζῶα με τὴν μουσικὴ του, εἶχε κάθε λόγο νὰ ἀποτελέσει φαινόμενο στὴν παγκόσμια μουσικὴ εξέλιξη.

Διότι τόσο ἡ κεφαλὴ ὅσο καὶ ἡ λύρα τοῦ Ὀρφέως εἶχαν ιδιότητες μαγικὲς πὺ ἔκαναν τοὺς κατοίκους τῆς Λέσβου νὰ ἔχουν ἔμφυτη κλίση πρὸς τὴν μουσικὴ. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ πὺ ἀναφέρει ὁ Αἰλιανός, ὅτι «οἱ Μυτιληναῖοι θεωροῦσαν τὴν ἀμάθεια καὶ τὴν ἀμουσία ὡς τίς πιὸ βαρεῖες τιμωρίες».

Γι' αὐτὸ καταδίκαζαν τοὺς ἀπιστατοὺς συμμάχους τους στὴν ἀποχὴ τῶν παιδιῶν τους ἀπ' τὰ σχολικὰ μαθήματα, ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὰ μαθήματα μουσικῆς.

Αποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ μουσικοῦ φαινομένου ἦταν νὰ δοθεῖ ἀπ' τοὺς μελετητὲς ἡ ὀνομασία «Λεσβιακόν μέλος» στὸ ἀρχαιότερο εἶδος λυρικῆς ποίησης καὶ

μελωδίας πὺ καλλιεργήθηκε στὴν ἀρχαϊκὴ Λέσβο, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν 7^ο αἰ. π.Χ. καὶ πρὶν. Διότι στὸ νησί ἀναδείχθηκαν μεγάλοι ποιητὲς καὶ μουσικοὶ ἢ φῆμη τῶν ὁποίων ξεπέρασε τὰ σύνορά του ἀλλὰ καὶ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ λέξη μέλος δὲ, σημαίνει τὴν ὥδή, τὸ ἄσμα, τὴν μελωδίαν, τὴν μουσικὴ πρὸς τὴν ὁποία προσαρμόζεται ἓνα ἄσμα καὶ παράγεται ἀπ' τὸ ρῆμα μέλπω (=ἄδω, ἐξυμνῶ τινα ἐν ἄσματι καὶ χορῷ), (J. B. Hofmann Ἑτυμολ. Λεξ. τῆς Ἀρχ. Ἑλλην.). Συνώνυμη ἦταν καὶ ἡ ὁμηρικὴ λέξη μολπή, καὶ βέβαια καὶ ἡ Μοῦσα Μελομένη. Κατὰ δὲ τὸν Πλάτωνα «τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστὶ συγκείμενον λόγου τε καὶ ἀρμονίας καὶ ρυθμοῦ» (Πολιτ. 398d).

Τὸ ἀρχαιότερο εἶδος ποιήσεως εἶναι τὸ ἔπος τὸ ὁποῖο ἔφθασε στὸ ὑψιστὸ σημεῖο με τὸν Όμηρο. Βέβαια πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὑπῆρχαν πολλοὶ ἐπικοὶ ποιητὲς ὅπως ὁ Όρφεύς, ὁ Θάμυρις, ὁ Μουσαῖος, ὁ Ψλῶν, ὁ Φιλάμμων, ὁ Χρυσόθεμις κ.ἄ., ἀλλὰ τὰ ἔργα τοῦ Όμήρου τοὺς ἐπεσκίασαν ὅλους καθὼς ἄγγιξαν τὴν τελειότητα. Στὴν συνέχεια πολλοὶ ποιητὲς, ἀντλώντας τὰ θέματά τους ἀπ' τοὺς παλαιούς ὁμηρικὸς μύθους, συνέθεσαν καὶ αὐτοὶ ἔπη, τὰ λεγόμενα «κύκλια»,

ἐπειδὴ περιστρεφόντουσαν γύρω ἀπ' τὰ ἴδια θέματα. Οἱ ἴδιοι ὀνομάσθηκαν «κύκλιοι» ἀποτελοῦντες, θὰ λέγαμε, ἓναν κύκλο ἐποποιῶν με κέντρο τὸν Όμηρο. Ἐνας ἐξ αὐτῶν ἦταν καὶ ὁ συμπατριώτης μας, ὁ περίφημος Λέσχης ὁ Πυρραῖος, πὺ ἔζησε τὸν 8^ο αἰ. π.Χ., ἀπ' τὴν μικρὴ Πύρρα πὺ σήμερα βρίσκεται στὸν βυθὸ τοῦ Κόλπου τῆς Καλλονῆς. Ἐπίσης γνωστὸς ἐποποιὸς ἦταν καὶ ὁ Τέλεσις ὁ Μηθυμναῖος πὺ ἔζησε καὶ αὐτὸς τὸν 8^ο αἰ. π.Χ. Δυστυχῶς ὅλα αὐτὰ τὰ ἔπη, πρὶν καὶ μετὰ τὸν

Όμηρο, χάθηκαν ἐκτὸς αὐτῶν τοῦ Ἡσιόδου ὁ ὁποῖος δημιούργησε δική του «σχολή», τοῦ λεγομένου διδακτικοῦ ἔπους.

Όταν ἔκλεισε ὁ κύκλος τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ἀναφάνηκε ἡ λυρικὴ ποίηση με τὰ διάφορα εἶδη τῆς πὺ δια-

καί Λυρική ποίηση

μορφώθηκαν ανάλογα με τὰ κοινωνικοπολιτικά δεδομένα κάθε εποχής, ὅπως σωστά διαπιστώνει ἀπ' τὸ 1887 καὶ ὁ Γερμανὸς Ἰάκωβος Φάλκε πού λέει: «ὄθεν ἐπικρατεῖ ἡ ἐξ ὑποκειμένου ποίησης, ἡ λυρική, ἥς τὰ διάφορα εἶδη ἐμορφώθησαν ἐπίσης συνωδᾷ πρὸς τὰ κοινωνικά γεγονότα».

Ἀναπτύχθηκε ἔτσι ἡ **ἐλεγεία** ἡ ὁποία συγγένευε μετὸ ἔπος, ὁ **ἱαμβος** πού ἐξωτερικεύε τὰ διάφορα συναισθήματα τῶν ποιητῶν, (ἔρωτα, χαρά, λύπη, ἀντιμαχίες, πολιτικά πάθη κ.ἄ.), τὸ **δρᾶμα**, μαζί με τὴν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας, καὶ τέλος ἡ **κωμωδία** ὅταν, πάλι κατὰ τὸν Φάλκε, «ἡ δημοκρατία ἐξέπεσεν εἰς ἀκόλαστον δημαγωγίαν, ὅτε κακοπράγμονες καὶ δημοκόποι ῥήτορες συνετάραττον τὴν πολιτείαν, τὰ δὲ χυδαῖα πάθη ἀπέπτυσαν πάντα χαλινόν, ἀνεφάνη ἀπηνῆς τιμωρὸς καὶ δηκτικωτάτη ἐμπαίκτηρια τῆς πολιτικῆς ἀκολασίας ἡ φιλοσκώμων κωμωδία».

Ἡ ἐλεγειακὴ καὶ ἡ ἱαμβικὴ ποίηση καλλιεργήθηκαν καὶ ἀναπτύχθηκαν στὶς Ἰωνικὲς περιοχές, ἐνῶ τὸ τρίτο εἶδος τῆς λυρικῆς ποίησης, τὸ **μέλος**, πού ἦταν τὸ κατ' ἐξοχὴν ἄσμα, γεννήθηκε καὶ καλλιεργήθηκε ἀπ' τοὺς Αἰολεῖς καὶ τοὺς Δωριεῖς. Περιλαμβάνοντας, ὅπως εἶδαμε νὰ λέει ὁ Πλάτων, λόγο, ἁρμονία καὶ ρυθμὸ, ἐξέφραζε τὰ μύχια συναισθήματα καὶ τὰ φλογερὰ πάθη τῶν ποιητῶν, πού συνόδευαν τὴν μουσικὴ καὶ τὴν ποίησή τους μετὰ κιθάρα καὶ ἄλλα ἔγχορδα.

Ὁ τόπος στὸν ὁποῖον ἄνθησε τὸ μέλος ἦταν ἡ Λέσβος γι' αὐτὸ καὶ τὸ **αιολικὸ μέλος** ὀνομάσθηκε καὶ **λεσβιακό**. Μεγάλοι ποιητὲς καὶ μουσικοὶ τοῦ νησιοῦ, ὅπως ὁ **Τέρπανδρος**, ὁ **Ἀρίων**, ὁ **Ἀλκαῖος** καὶ ἡ **Σαπφώ**, ἀπ' τὰ λεγόμενα μυθικὰ χρόνια ἀκόμη, θεμελίωσαν τὴν μελικὴ ποίηση, δηλαδή αὐτὴν πού συνοδεύεται μετὰ ὑπόκρουση μουσικῆς, καὶ πού δίκαια ὀνομάσθηκε «**Λεσβιακὸν μέλος**».

Ἡ λυρική ποίηση τῶν Αἰολέων, μετὰ προεξάρχοντες τοὺς Λέσβιους, κυριαρχεῖται ἀπ' τὸ παθητικὸ στοιχεῖο, καθὼς ἡ φύση αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ φύλου ἦταν ἐκδηλωτικὴ καὶ γεμάτη πάθος. Ἡ χαρά, ἡ λύπη, ὁ ἔρωτας, ἡ ἀπαισιοδοξία, ὅλα ἐκδηλώνονται μέσα ἀπ' τὴν ποίηση καὶ τὴν μουσικὴ, ἡ ὁποία εἶχε ἀπαλὸ, μελωδικὸ ρυθμὸ, μετὰ μικρὸ ἀριθμὸ σύντομων στροφῶν, γραμμὴν στὴν αἰολικὴ διάλεκτο. Θὰ μπορούσαμε δὲ νὰ υποθέσουμε ὅτι ἦταν μονωδιὲς συνοδευόμενες ἀπὸ ἔγχορδα ὄργανα.

Μουσικός με Πληκτρίδη κιθάρα

Στὴν Ἀντίσσα γεννήθηκε ὁ **Τέρπανδρος** πού θεωρεῖται ὁ εὐρετὴς τῆς ἐπτάχορδης κιθάρας. Ἄν καὶ ὁ μῦθος ἔχει καλύψει τὰ πραγματικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς του, γνωρίζουμε ὅτι κέρδισε στὴν 26^η Ὀλυμπιάδα (676 π.Χ.) στοὺς μουσικοὺς ἀγῶνες κατὰ τὴν ἐορτὴ τῶν Καρνείων στὴν Σπάρτη. Ὁ ἴδιος ἔδωσε καλλιτεχνικὴ μορφή στὸν Ὑμνο πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ θεμελίωσε τὴν δωρικὴ μουσικὴ, ἀφοῦ κλήθηκε στὴν Σπάρτη γιὰ νὰ καταλαγιάσει μετὰ τὴν μουσικὴ του τὰ πάθη τῶν φατριῶν.

Ἄλλος μεγάλος μουσικὸς πού καὶ γι' αὐτὸν ὁ μῦθος κάλυψε τὴν πραγματικότητα ἦταν ὁ **Ἀρίων** ὁ Μηθυμναῖος, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε μεγάλη φήμη ὥστε ὁ φιλότεχνος τύραννος τῆς Κορίνθου Περίανδρος, ἕνας ἐκ τῶν ἐπτὰ σοφῶν, νὰ τὸν καλέσει στὴν αὐλή του γιὰ νὰ διδάξει μουσικὴ.

Μανώλης Καλλιγιάννης γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το Σεπτέμβριο του 1923.

Ο πατέρας του, που καταγόταν απ' την Κρήτη, ήρθε στη Μυτιλήνη ως έφεδρος αξιωματικός με το σύνταγμα του Γονατά, μετά την κατάρρευση του Μικρασιατικού μετώπου. Παντρεύτηκε κοπέλα Μυτιληνιά και άνοιξε ένα δικηγορικό γραφείο, ασχολούμενο κυρίως με τις αποζημιώσεις των προσφύγων. Η μητέρα του πέθανε σύντομα κι απότομα, σε δυστύχημα, και την ανατροφή του Μανώλη ανέλαβε μια θεία του, αδελφή της μητέρας του.

Πορτραίτο: (Λάδι, Ιδιωτική Συλλογή)

Καλλιγ

Θυμάται και γράφει ο
Κώστας Αντ. ΚΟΥΜΠΑΣ

"Βουνόπλαγιές" (Λάδι, Ιδιωτική Συλλογή)

Ο Μανώλης, μετά το δημοτικό φοίτησε στο Λύκειο Μυτιλήνης. Κατά τη διάρκεια της φοίτησής του πήρε μαθήματα ζωγραφικής σε μια σχολή που είχε ιδρύσει ο **Αντώνης Πρωτοπάτσας**. Μετά την αποφοίτησή του, που συνέπεσε με τη Γερμανική Κατοχή, ο Μανώλης διέφυγε στη Μέση Ανατολή, όπου κατετάγη ως εθελοντής στην Αγγλική Πολεμική Αεροπορία και υπηρέτησε ως πλοηγός σ' όλη τη διάρκεια του πολέμου. Μετά την αποστράτευσή του πήγε στο Γιοχάνεσμπουργκ, όπου εργαζόταν ένας αδελφός του πατέρα του, και σπούδασε αρχιτεκτονική, το 1945-47. Στο διάστημα αυτό, κάνει και την πρώτη ατομική έκθεση στο Γιοχάνεσμπουργκ και με τα λίγα χρήματα που κερδίζει φεύγει για τη Γαλλία, όπου μετά μια περιπλάνηση εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, το 1948, και άνοιξε ένα ατελιέ εργαζόμε-

"Κυπαρίσσι" (Λάδι, Ιδιωτική Συλλογή)

νος επαγγελματικά ως ζωγράφος κι' ερχόμενος τα καλοκαίρια στη Μυτιλήνη με το ιστιοφόρο σκάφος του "Σαρακίνα", που είχε ο ίδιος ναυπηγήσει. Όταν το 1978 ο Teriade ιδρύει το ομώνυμο μουσείο του στη Βαρεία Λέσβου καλεί τον Καλλιγιάννη και τον διορίζει διευθυντή του μουσείου, θέση την οποία κράτησε για μια εικοσαετία. Στη συνέχεια ο Καλλιγιάννης παραιτείται και φεύγει στην Κρήτη, όπου στο χωριό Βάμος στο νομό Χανίων χτίζει σπίτι με ατελιέ στο οποίο ζει μέχρι το τέλος της ζωής του, που συνέβη τον Ιούλιο του 2010.

Ο κύριος όγκος του έργου του Καλλιγιάννη ανήκει στην αφηρημένη ζωγραφική, μια προσωπική αφηρημένη τοπιογραφία με έντονο λυρικό στοιχείο, μια τοπιογραφία στην οποία κυριαρχεί το κυπαρίσσι, το δένδρο που, όπως έλεγε και ο ίδιος, συμβολίζει γι' αυτόν το θάρος και τη δύναμη.

Καλλιγιάννης

Ένας Διεθνούς Φήμης Λέσβιος Ζωγράφος (1923 - 2010)

ΦΟΜ 1977

Ατομικές εκθέσεις του έγιναν, το 1952 στο Παρίσι, το 1951, 1957 και 1958 στο Λονδίνο, το 1955, 1958, 1960, 1961, 1962, 1968, 1971, 1972 σε άλλες πρωτεύουσες της Ευρώπης, και στην Αθήνα το 1973, 1975 - 1977.

Έργα του υπάρχουν στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στο Παρίσι, στην Tate γκαλερί στο Λονδίνο, στο μουσείο Stedelijk του Άμστερνταμ, στην πινακοθήκη του Toledo, στην εθνική πινακοθήκη της Victoria στη Μελβούρνη, στις ΗΠΑ και σε πολλές ιδιωτικές συλλογές Ελλάδας, Αγγλίας, Γαλλίας, Βελγίου, Γερμανίας, Ολλανδίας και των ΗΠΑ.

Άρθρα γι' αυτόν έχουν δημοσιευθεί σε πολλά σημαντικά περιοδικά τέχνης, όπως το "Τετράδια Τέχνης", "20ος αιώνας" κ.ά. ■

Καλούς δρόμους και καλές θάλασσες Μανώλη!...

Γράφει ο Φίλιππος Α. Αραβανόπουλος

Ζωγραφίζοντας στο ατελιέ του.

Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗΣ, που με την παρουσία του σημάδεψε τη μεταπολεμική Τέχνη πέρα από τα σύνορα της Λέσβου και της Ελλάδας, άνοιξε για τα καλά τα πανιά του, αφήνοντας μας πίσω... Ο Μανώλης ήταν (πόσο δύσκολο αυτό το «ήταν»...) ίσως ο «Τελευταίος των Μοϊκανών» της Λεσβιακής Άνοιξης, της οποίας ένας μεγάλος κύκλος μάλλον κλείνει οριστικά με την αναχώρησή του από τη ζωή.

χωράει ο τόπος, ο αντισυμβατικός και μποέμ χαρακτήρας, ο παθιασμένος άνθρωπος.

Ο Μανώλης που φεύγει τους πρώτους μήνες της Κατοχής -18 χρονών- και με περιπετειώδη τρόπο φτάνει στη Μέση Ανατολή, κατατάσσεται εθελοντής στη RAF και πετά πάνω από την κατεχόμενη Ευρώπη και τη Βόρεια Αφρική παίζοντας καθημερινά τη ζωή του κορώνα-γράμματα... «Όχι καθημερινά» μου έλεγε κάποτε με κείνο το απαράμιλλο ύφος του. «Δύο μέρες συνέχεια πετούσαμε - την τρίτη

...ΤΟ "enfant terrible" Τ

Τον Μανώλη τον γνώρισα ως τον ξεχωριστό φίλο του πατέρα μου, του Αργύρη Αραβανόπουλου. Τους συνέδεε βαθιά κι εξαιρετική φιλία που βαστούσε από τα μαθητικά τους χρόνια - συμμαθητές προπολεμικά στο 2ο Γυμνάσιο Αρρένων Μυτιλήνης, με Δάσκαλο στο Σχολείο το Γιώργο Βαλέτα και Δάσκαλο εκτός Σχολείου τον Αντώνη Πρωτοπάτη. Όταν λοιπόν γεννήθηκα, επέμενε να με βαπτίσει, πράγμα πρωτοφανές για τον Μανώλη που απεχθανόταν κάθε μορφής τελετουργικές διαδικασίες. Αποφάσισε μάλιστα να φτιάξει και το προσκλητήριο κάνοντας το σκίτσο μου για το εξώφυλλο, το οποίο τύπωσε σε αριθμημένα και υπογεγραμμένα αντίτυπα. Έγινε έτσι ο «πνευματικός μου πατήρ» όπως έλεγε, στον οποίο «όφειλα να ομοιάσω τω πνεύματι», προκαλώντας ρίγη στη μάνα μου που αναρωτιόταν σε τι ακριβώς θα του έμοιαζα. Γιατί ο Μανώλης, εκτός από εξαιρετικός ζωγράφος κι οξυδερκής διανοητής μ' ευρύτατη αντίληψη, ήταν ο αένας ταξιδευτής που δεν τον

μέρα η Διοίκηση δεν ήθελε να ξέρει που είμαστε, αρκεί την επομένη να' μασταν στη θέση μας». Το τι γινόταν αυτές τις «τρίτες μέρες» είναι μια άλλη μεγάλη ιστορία από μόνο του.

Ο Μανώλης που εγκαταλείπει τις σπουδές αρχιτεκτονικής στο Γιοχάνεσμπουργκ, αποφασίζει να γίνει ζωγράφος (ή τάν, ή επί τας), εγκαθίσταται στο Παρίσι κι ασχολείται αποκλειστικά με τη ζωγραφική. Όπως έγραψε, δεκαετίες αργότερα, ο Αργύρης Αραβανόπουλος «πού να το φανταζόμασταν πως θα γινότανε φανατικότερος από μας που δεν τ' αποτολμήσαμε να κρεμάσουμε τη ζωή μας στη λόξα μας».

Ο Μανώλης που σύντομα, μ' αρματωσιά το αιολικό μεράκι και τη λεσβιακή παράδοση, αναγνωρίζεται ως σημαντικός ζωγράφος στο διεθνή χώρο με συνεχείς εκθέσεις τις επόμενες τρεις δεκαετίες στη Νέα Υόρκη, στο Παρίσι, στο Λονδίνο, στο Άμστερ-

νταμ, στο, στο... Που βλέπει τα έργα του ν' αγοράζονται από πολύ σοβαρούς συλλέκτες και μεγάλα μουσεία. Είναι πια ένας Πολίτης του Κόσμου που, όταν δεν ταξιδεύει για εκθέσεις, περνά το χρόνο του ανάμεσα στο Παρίσι, το Λονδίνο και τις γαλλικές μεσογειακές ακτές.

Ο Μανώλης που δέχεται την πρόταση του Τεριάντ ν' αναλάβει το νεο-δημιούργητο Μουσείο και επιστρέφει στο -κατά Πρωτοπάτη- νησί των νησιών για να εγκατασταθεί μόνιμα ξανά, μετά από σχεδόν σαράντα χρόνια. Ο Μανώλης που πλέον συχνά-πυκνά έρχεται στο πατρικό μου και συζητά με τον Αργύρη από νωρίς το απόγευμα μέχρι τις μικρές ώρες της νύχτας. Η παρουσία μου σε αρκετές από τις συζητήσεις αυτές τα επόμενα χρόνια, θα σηματοδοτήσει βαθιά την εφηβεία μου.

Ο Μανώλης που τα μαζεύει και κατεβαίνει στην Κρήτη μια εικοσαετία αργότερα, ξεπερνώντας τον ομηρικό Οδυσσέα και τη Μυτιλήνη-Ιθάκη, λέγοντας μας με τον τρόπο του ότι (τελικά) το ταξίδι μετράει παραπάνω. Φρέσκος πάντα σα να μην περνά μέρα από πάνω του, ανακαινίζει το παλιό αρχοντόσπιτο με το λιοτρίβι των Καλλιγιανναίων στο Βάμο, φτιάχνοντας ένα εκπληκτικό ατελιέ (λουσμένο όλη μέρα στο φυσικό φως, θύμιζε το ατελιέ του Μιρό στην

Ο Μ. Καλλιγιάννης σε μια από τις πρόσφατες φωτογραφίες του

ενενήντα, έχει γίνει εξπέρ στην πλοήγηση στο διαδύκτιο και στην ψηφιακή ανάλυση και αποτύπωση εικόνων. Παρακολουθεί διαδυκτιακά τις τιμές των έργων του -που ανεβαίνουν συνεχώς- στις διεθνείς δημοπρασίες (σήμερα νομίζω ένας Καλλιγιάννης εκτιμάται περισσότερο στη Νέα Υόρκη και στο Λονδίνο, απ' ό,τι στη Μυτιλήνη και στη Βαρεία). Μου μιλά για μια μετα-μοντέρνα ζωγραφική τεχνοτροπία που

Μανώλης Καλλιγιάννης της σύγχρονης Λέσβου

Πάλμα) και ζωγραφίζει ακατάπαυστα ενώ διανύει την όγδοη και μετά την ένατη δεκαετία της ζωής του.

Στο μεταξύ του λόγου μου έχω επιστρέψει στην Ελλάδα, μετά από μια μάλλον μικρή -συγκρινόμενη με του Μανώλη- περιήγηση για μεταπτυχιακές σπουδές σε πανεπιστήμια του Καναδά και της Σουηδίας κι εργάζομαι στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Δυο φορές το χρόνο κατεβαίνω ως επισκέπτης καθηγητής στο Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων - δυο βήματα από το Βάμο. Οι συναντήσεις μου με τον Μανώλη την περίοδο αυτή είναι τακτικότητες, στα Χανιά στο παλιό λιμάνι που είναι δεμένη η "Σαρακίνα", αλλά κυρίως στο Βάμο, όπου τα λέμε, παίζουμε σκάκι κι ο Μανώλης φτιάχνει κάποια από τις θαυμάσιες μακαρονάδες του. Οι συζητήσεις μας συνεχίζονται βέβαια κάθε καλοκαίρι στη Μυτιλήνη που μας τραβάει (γιατί άραγε;) σαν μαγνήτης. Εκεί στο Βάμο αντιλαμβανόμαστε ότι, πλησιάζοντας τα

θα περιλαμβάνει και την ανάλυση in silico.

Σύγχρονος σε κάθε εποχή δηλαδή κλασσικός, ένας μεγάλος της Τέχνης ο Μανώλης Καλλιγιάννης, Άνθρωπος με άλφα κεφαλαίο εστιάζει σε βάθος πάνω στην απόδοση της φύσης δια του «εικάζειν»: της φύσης του τοπίου και της φύσης της ανθρωπίνης. Είναι παράλληλα το «enfant terrible» της σύγχρονης Λέσβου, ένας αυθεντικός Αλέξης Ζορμπάς, πιο Ζορμπάς κι απ' το Ζορμπά τον ίδιο. Βέβαια, αυτό το εκπληκτικό μείγμα ιδιοσυγκρασίας και υπόστασης, στη χώρα τού «όσα δεν φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια», πιστοποιήθηκε ως ιδιορρυθμία, παραξενιά και τα συναφή, τουλάχιστον μέχρι ν' αρχίσει οσονούπω η συγχорδία των posthumus διθυράμβων. Σαν να τον βλέπω τώρα μπροστά μου να μου λέει όπως συνήθιζε: «Φίλιππε αγόρι μου, θα γελάσουμε πολύ!»

- Καλούς δρόμους και καλές θάλασσες Μανώλη!...

Ένας "νεανικός" πίνακας

Έργο στο 1919
του ταλαντούχου
ζωγράφου
εμπυχωτή
της Λεσβιακής Άνοιξης

Αντώνη
Πρωτοπάτση

Ο ΠΙΝΑΚΑΣ είναι λάδι πάνω σε hard board (σκληρό χαρτόνι) και είναι το πορτρέτο του Θανάση Π. Μητρέλια, με στολή λοχία του Ελληνικού Στρατού, εξάδερφου του ζωγράφου Πρωτοπάτση.

Στην επάνω αριστερή πλευρά του έργου υπάρχει το όνομα του καλλιτέχνη, και το έτος 1919. Με δεδομένο, ότι ο Πρωτοπάτσης γεννήθηκε το 1897, ήταν μόλις 22 χρόνων όταν ζωγράφισε το πορτρέτο.

Χαρακτηριστικό είναι ακόμα ότι ο Πρωτοπάτσης, όπως λέχθηκε, γράφει απλά το όνομά του, ενώ αργότερα υπέγραφε τα έργα του με «τζίφρα» που μερικές φορές συνόδευε ή αντικαθιστούσε με τα αρχικά Π και Α, με το Α μέσα στο Π. Πολύ αργότερα, όταν επέστρεψε από τη Γαλλία, υπέγραφε με το λατινικό Pazzi.

Ο εικονιζόμενος στο πορτρέτο στρατολογήθηκε εθελοντής στον Ελληνικό Στρατό λίγο μετά την κατάληψη της Λέσβου από τις Ελληνικές Ένοπλες

Δυνάμεις, και υπηρέτησε με την Μερarchία Αρχιεπισκόπων για εννιά χρόνια, πρώτα στο Μακεδονικό μέτωπο (2ος Βαλκανικός και Α' Παγκόσμιος Πόλεμος), και μετά στην Ανατολική Θράκη που δόθηκε (με εξαίρεση την Κωνσταντινούπολη) από τους νικητές Συμμάχους στην Ελλάδα.

Η προσωπογραφία αυτή έργο του Πρωτοπάτση, πρωτοδημοσιεύθηκε στο τεύχος 221 «Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2006» του περιοδικού «ΑΙΟΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» του Κώστα Βαλέτα, αλλά αρκετά χρόνια νωρίτερα είχε χρησιμοποιηθεί στην τηλεοπτική σειρά του Κώστα Αριστόπουλου «Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια» απ' το ομώνυμο έργο του Στράτη Μυριβήλη. Είναι ο πίνακας, χωρίς την κορνίζα του, που πάνω σε καβαλέτο κάνει πως ζωγραφίζει ο κύριος χαρακτήρας της «σειράς» και του μυθιστορήματος ο Λεωνής (Γιάννης Φέρτης). Τμήματα της τηλεοπτικής αυτής σειράς είχαν γυριστεί στο σπίτι του τωρινού κατόχου του πορτρέτου, γιού του εικονιζόμενου, Βαγγέλη Θ. Μητρέλια.

Από το «παγκόσμιο βιογραφικό λεξικό»

Πρωτοπάτσης Αντώνης

(Μυτιλήνη, 1897 - Αθήνα, 1947)

ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΣΚΙΤΣΟΓΡΑΦΟΣ, ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ, ΖΕΜΠΝΕΥΣΤΗΣ με κείμενά του των πνευματικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων της λεγόμενης «Λεσβιακής Άνοιξης» του Μυριβήλη. Οραματιστής της αναγέννησης του γνήσιου πατροπαράδοτου λαϊκού πολιτισμού, με αποφασιστική αντίδραση στον «εκφραγκισμό» της ελληνικής ζωής. Το 1914 παρακολούθησε μαθήματα στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας. Το 1915 συνεργάστηκε με περιοδικά της Μυτιλήνης («Ελπίδες», «Φάρος» και «Νιάτα») και αργότερα στις εφημερίδες «Ταχυδρόμος» των Μυριβήλη και Θ. Λευκία.

Το 1922 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι και έγινε τακτικός σκιτογράφος και γελοιογράφος της εφημερίδας «Le Journal» και συνεργάτης και άλλων παρισινών έντυπων («Paris Midi», «L' Ami du peuple», «Le Quotidien», «La Rumeur», «La Semaine musicale», «Les Nouvelles literaires» κ.ά.) με το ψευδώνυμο «Pazzi», με το οποίο υπέγραφε και τις ελαιογραφίες, τις ακουαρέλες και τα χαρακτηριστικά έργα του που εξέθετε στο Παρίσι, στην Αθήνα, τη Μυτιλήνη, την Αλεξάνδρεια και σε άλλες πόλεις.

Το 1925 διατέλεσε πρόεδρος του Συνδέσμου Σκιτογράφων Αθηναϊκών Εφημερίδων. Το 1939 επέστρεψε οριστικά στην Ελλάδα και έζησε ως το 1945 στη Μυτιλήνη, και τα δυο τελευταία χρόνια της ζωής του στην Αθήνα.

Σε ιδιωτική έκδοση εξέδωσε το 1944 μετάφραση ποιημάτων του Μπωντλαίρ, από τη συλλογή «Άνθη του Κακού».

Θύμηση, Στρατή Αναστασέλλη:

...Στις κουβέντες τους, στις παρέες των Βασιβουζούκων, ο Αντώνης πάντα πετούσε, μεσ' τα ξεσπάσματά του, το τετράστιχο:

“Όποιος δεν είναι μερακλής
του πρέπει να πεθάνει
γιατί σε τούτο το ντουνιά
χαράμι τόπο πιάνει. ”

Μυτιληνιός

του Α. Πρωτοπάτση

Όσο χρυσάφι ή διαμάντι δώς μου,
ανθρώπων θησαυρό βάλε μπροστά μου
από τα πιο ακριβά αυτουνού του κόσμου,
Φέρε μου την πεντάμορφη του γάμου.

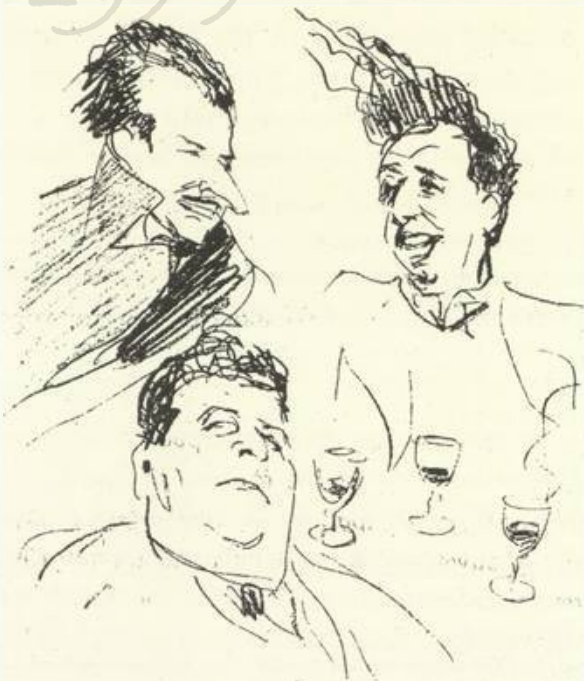
Τοίμασε πλούσια κάμαρα: Ο δικός μου
Καημός και πόθος πες τα σωθικά μου
όχλος, κ' εν άλλο φως είναι το φως μου:
Τα πλούτη σου δεν μ' άγγιζαν - η φαντασία
μου

Γεμάτη είν' από μιαν εικόνα, μοιράζει
Χωριατοπούλα. - Εμένα δε με νοιάζει
Ότι κι αν έχω η τύχη αν μου το πάρη -

Η ομορφιά η ακέρια μου έχει γίνη
αγάπη: θάλασσα, ουρανός, χορτάρι,
γιατί γεννήθηκα στη Μυτιλήνη.

17-20 Οκτωβρίου 1913

Ένα από τα μεταμεσονύκτια σκίτσα του 'Αντώνη στην 'Αγία Παρασκευή

Ευαγγελινός, Μάκιστος, Πρωτοπάτσης

Λεσβιακόν μέλος καί Λυρική ποίηση

Συνέχεια από τη σελ. 7

Πρώτος ὁ Ἀρίων ἔστησε τὸν «κύκλιο χορό», μελωδία ἔντονη, γεμάτη πάθος, δημιουργώντας ἔτσι ἓνα πιὸ ἀνεπτυγμένο καὶ σύνθετο εἶδος, πὺλ θὰ ἐξελιχθεῖ ἀργότερα στὴν περίφημη **τραγωδία** καὶ στὴν σημερινή μορφή τοῦ **θεάτρου**. Ἐπίσης ἦταν αὐτὸς πὺλ διαμόρφωσε καὶ ἀνέπτυξε τὸν ἄρρυθμο καὶ ἄτεχνο, μέχρι τότε, **διθύραμβο** σὲ στροφές καὶ ἀντιστροφές καὶ σὲ χορωδίες καὶ μονωδίες τῶν κορυφαίων.

Στὴν συνέχεια ἔχουμε τοὺς δύο ἐξέχοντες Λέσβιους ποιητές, τὸν **Ἀλκαῖο** καὶ τὴν **Σαπφῶ** οἱ ὁποῖοι ἔζησαν καὶ μεγαλοῦρησαν στὴν ἀκμάζουσα πόλη τοῦ νησιοῦ, τὴν **Μυτιλήνη**. Εὐτυχῶς γι' αὐτοὺς ἔχουμε περισσότερα εὐρήματα «ὥστε γιὰ μᾶς ἐκπροσωπεῖται καὶ στοὺς δυὸ τὸ σύνολο τῆς λεσβιακῆς μελικῆς ποίησης σὰν ἓνα «ἀντίτονο συνταίριασμα» («ἡ παλίντονος ἀρμονία» τοῦ **Ἡρακλείτου**)» ὅπως διαπιστώνει ὁ Albin Lesky (Ιστ. τῆς Ἀρχ. Ἑλλην. Λογοτεχνίας).

Ὁ **Ἀλκαῖος** ἓνας ἀριστοκράτης ὀξὺς, θερμῶαιμος καὶ ἐκρηκτικός, γίνεται ὑπόδειγμα τοῦ ἰδιαίτερου, προσωπικοῦ λυρισμοῦ, καὶ συνθέτει ποιήματα ἐξαιρετικά. Μὲ προτάσεις κοφτές, σύντομες καὶ χωρὶς στολίσματα, λέει μὲ σαφήνεια αὐτὸ πὺλ θέλει νὰ πεῖ καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἐννοεῖ. Εἶναι τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο ἀπ' τὸν ἄλλον μεγάλο ποιητὴ, τὸν Βοιωτὸ **Πίνδαρο**, τὸν ἐκπρόσωπο τῆς χορικῆς λυρικῆς ποίησης, πὺλ χρησιμοποιοῖ βαρεῖα στολίδια καὶ πολλὰ ἐπίθετα. Ὁ λόγος τοῦ Ἀλκαίου εἶναι μεγαλοπρεπής, ζωηρός, δυναμικός, ἐντυπωσιακός καὶ μὲ ξεχωριστὴ ποιητικὴ γοητεία. Συνθέτει ποιήματα στασιωτικά, σκόλια ἢ συμποτικά, ἔρωτικά καὶ ὕμνους, καὶ ἐπινεοῖ τὴν δική του στροφή καὶ μέτρο, τὴν λεγομένη «**ἀλκαϊκὴ στροφή**» πὺλ χαρακτηρίζεται ἀπὸ μεγαλοπρέπεια, ἀνδροπρέπεια καὶ σφοδρότητα.

Ἡ **Σαπφῶ** εἶναι ἡ ἄλλη κορυφαία ποιήτρια τῆς Λέσβου πὺλ ἐκπροσωπεῖ τὸ **λεσβιακὸ μέλος** καὶ τῆς ὁποίας ἡ μορφή τράβηξε ὡς ἓνας ἰσχυρὸς μαγνήτης τὴν ἀχαλίνωτη ἀνθρώπινη μυθοπλασία, πὺλ τὴν φόρτωσε μὲ διαφόρους μύθους. Ἐνῶ ὀρισμένοι ποιητές τῆς νεώτερης κωμωδίας θέλησαν νὰ κατασπιλώσουν τὴν μνήμη τῆς μεγαλύτερης ποιήτρας πὺλ γνώρισε ὁ κόσμος καὶ μία ἀπ' τὶς σπουδαιότερες, ἂν ὄχι ἡ σπου-

δαιότερη, γυναῖκα τῆς ἀρχαιότητος.

Ἐκτὸς ἀπὸ λυρικά ποιήματα ἡ Σαπφῶ ἔγραψε καὶ ἐλεγείες, ἰάμβους, μονωδίες, καθὼς καὶ ἐπιγράμματα, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴ ἢ Παλατινὴ Ἀνθολογία (Anthologia Graeca). Ἀκόμη γνωστὰ ἦταν καὶ τὰ ἐπιθαλάμιά της. Χρησιμοποίησε δικὸ της μέτρο, τὴν λεγομένη «**Σαπφικὴ στροφή**», τὴν ὁποία χρησιμοποίησε καὶ ὁ Ἀλκαῖος.

Ἡ ποίηση τῆς Σαπφούς διακρίνεται γιὰ τὴν πυκνότητά της, τὴν δύναμη τοῦ αἰσθήματος, τὴν χάρι καὶ τὴν ἀβρότητά της. Δυστυχῶς μόνον ἓνα ποιήμα της ἔχει σωθεῖ ἀκέραιο, ἐνῶ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα μόνον ἀποσπάσματα. Βλέπουμε ὅμως, ἔστω καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ σπαράγματα, ὅτι τὰ ποιήματά της ἦταν ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἴδια της τὴν ζωὴ, ἀφήνοντας τὰ συναισθήματά της νὰ τὴν παρασύρουν ἔστω κι ἂν ἐπρόκειτο γιὰ περασμένα γεγονότα.

Ἐξυμνεῖ τὸν ἔρωτα καὶ «συνομιλεῖ» συχνὰ μὲ τὴν Ἀφροδίτη, τὴν θεὰ τοῦ ἔρωτα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν Ἥρα, τὴν θεὰ τοῦ γάμου. Ἡ τέχνη της διακρίνεται γιὰ τὴν ἀμεσότητά της, παρατηρεῖ τὸν ἑαυτὸ της καὶ μιλάει γι' αὐτὸν χρησιμοποιώντας ἀπλή καὶ οὐσιαστικὴ γλῶσσα. Πάντοτε ἐκφράζεται μὲ μεγάλη δύναμη καὶ πάντοτε χρησιμοποιοῖ λέξεις πὺλ φαίνονται τόσο φυσιολογικὲς μέσα στὸν στίχο. Ὅσο γιὰ τὶς χυδαῖες κατηγορίες πὺλ δέχθηκε καὶ δέχεται ἡ **μόνη θνητὴ πὺλ ἀπεκλήθη Μούσα**, συγκρινόμενη μὲ τὶς ἐννέα θεαινές, εἶναι ἀκατανόητο πῶς ἀπ' τὰ ἀκρωτηριασμένα ποιήματά της καὶ ἀπ' τὰ ὑπολείμματα μιᾶς ἀρχαίας βιογραφίας, ὀρισμένοι μελετητές, χωρὶς χειροπιαστὰ στοιχεῖα, τῆς ἀπέδωσαν τὸν «τίτλο» τῆς γυναικεράστριας.

Μὲ τὴν **Σαπφῶ**, ἡ ὁποία θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πῶς ἦταν ἡ πεμπτουσία τῆς λυρικῆς ποίησης, τὸ **λεσβιακὸ μέλος** ἔφθασε στὴν τελειότητα ὅπως εἶχε φθάσει τὸ ἔπος μὲ τὸν Ὅμηρο, καὶ ἐκλείσει τὸν κύκλο του. Βέβαια θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι οἱ Λέσβιοι δημιουργοὶ δὲν δημιούργησαν ἐκ τοῦ μηδενός. Ὁ ἀπλὸς λαὸς τοῦ νησιοῦ «γεννοῦσε» τὶς ιδέες καὶ τὰ πρότυπα, καὶ στὴν συνέχεια οἱ μεγάλοι μουσικοὶ τὰ ἀνέπτυσσαν μὲ τὴν ἀπαράμιλλη τέχνη τους. Διότι, ὅπως εἶπαμε, ἡ ἀμουσία ἐθεωρεῖτο στὴν Λέσβο βαρεῖα τιμωρία.

Ἀπόστολος ΓΟΝΙΔΕΛΛΗΣ

Φρίξος Ηλιάδης

Ο Λέσβιος δημοσιογράφος αξιών (1923 - 2010)

Δημοσιογράφος, συγγραφέας, θεατρικός κριτικός, σεναριογράφος και σκηνοθέτης είχε μια εξαιρετικά ευδόκιμη θητεία στο χώρο των γραμμάτων και των τεχνών

Γράφει η Χριστίνα Βογιάνη

Ο ΦΡΙΞΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ, από την παλιά καλή γενιά των δημοσιογράφων, άφησε την τελευταία του πνοή στις 21.8.2010 σε ηλικία 87 ετών. Ο Φρίξος Ηλιάδης γεννήθηκε το 1923 στη Μυτιλήνη και έφηβος ακόμη δημοσίευσε τα πρώτα λογοτεχνικά του κείμενα σε διάφορες εφημερίδες και περιοδικά της Αθήνας και της επαρχίας. 15 χρονών έχει εκδώσει το πρώτο του βιβλίο.

Η δημοσιογραφική του περιπέτεια ξεκίνησε από την εφημερίδα **“Αθλητικός Τύπος”** του Γ. Ζαμαρία, ενώ ακολούθησαν συνεργασίες με τις εφημερίδες: **“Καθημερινή”**, **“Προοδευτικός Φιλελεύθερος”**, **“Απογευματινή”**, **“Ελεύθερος Κόσμος”**, **“Ακρόπολις”**, περιοδικά ποικίλης ύλης, τον **“ANTENNA 97,1”** και το Β’ Πρόγραμμα του ΕΙΡ. Εργάστηκε ως **κριτικός κινηματογράφου, θεάτρου και εικαστικών τεχνών**, ενώ έγραψε και δημοσίευσε ποιήματα, πεζογραφήματα, κριτικά σημειώματα και αισθητικά δοκίμια. Στον **“Ελεύθερο Κόσμο”** έγραφε σχολιογραφική στήλη με το ψευδώνυμο **“Σοφιστής”** και στην **“Ακρόπολις”** το **“Μικρό Χρονογράφημα”**.

Στο Θέατρο

Έκανε μεταφράσεις που παρουσιάστηκαν από Θιάσους γνωστών πρωταγωνιστών με έργα των Φεϊντό, Τέιλορ, Σίμον και Πιραντέλο, ενώ υπήρξε μαζί με τον **Αιμίλιο Χουρμούζιο** και τον **Αλέξη Σολομό** συνιδρυτής της Θεατρικής σκηνής **“Προσκήνιο”**. Διεύθυνε τα θέατρα **“Κοτοπούλη-Ρεξ”** (Θιάσος Ντ. Ηλιόπουλου), **“Διονύσια”** (Θιάσος Έ. Λαμπέτη, “Λεωφο-

ρείο ο Πόθος”) και **“Βεάκη”** (“Προσκήνιο”, Αλ. Σολομός).

Διετέλεσε διευθυντής στα περιοδικά **“Ποιητική Τέχνη”**, **“Γράμματα”** και **“Ελληνικό Θέατρο”** (έκδοση του Σωματίου Ελλήνων Ηθοποιών). Προσωπικός φίλος πολλών πρωταγωνιστών της σκηνής, της οθόνης και των Γραμμάτων, με τεράστιο αρχείο ιδιογράφων, φωτογραφιών είχε αφοσιωθεί τα τελευταία χρόνια στην καταγραφή του πολιτιστικού χρονικού της χώρας μας.

Εξέδωσε **2 ανθολογίες ποίησης** (Παγκόσμια και Ελληνική), το ιστορικό χρονικό **“Ελληνικός Κινηματογράφος 1906-1960”**, τις μονογραφίες **“Μαρίκα Κοτοπούλη”**, **“Ελλη Λαμπέτη”**, **“Δημήτρης Χορν”** και **“Ο Τσαρούχης μου είπε”**.

Σκηνοθέτης και σεναριογράφος

Ασχολήθηκε συστηματικά και με τον κινηματογράφο ως σεναριογράφος, σκηνοθέτης και μεταφραστής. Έγραψε και σκηνοθέτησε αρκετές ταινίες. Η ταινία **“Νεκρή Πολιτεία”** (1952) ήταν μια από τις πρώτες επίσημες συμμετοχές της Ελλάδας στο Φεστιβάλ των Καννών. Η ταινία σε μουσική του Μάνου Χατζιδάκι είχε θέμα τη βεντέτα, με επιδίωξη *«ο φακός να μεταβληθεί σε βαθύ, ερευνητικό, ενδοσκοπικό βλέμμα. Περισσότερο από το να τα βλέπει ωραία, να τα βλέπει όλα»*, όπως έλεγε ο σκηνοθέτης. Η ταινία ταξιδεύει στις Κάννες (δεύτερη χρονολογικά επίσημη ελληνική συμμετοχή), προσφέροντας στην Ειρήνη Παπά την ευκαιρία για διεθνή καριέρα.

Δεν τα κατάφερε να διακριθεί επειδή η φιλολογίζουσα έπαρση και ο μελοδραματισμός που υπήρχε στο σενάριο βάρυναν αρνητικά έναντι της σκηνοθετικής ματιάς και της τεχνικής της ταινίας. **Θεωρήθηκε όμως η σημαντικότερη δουλειά του σκηνοθέτη**. Η υπόλοιπη φιλομορφία του περιλαμβάνει τις ταινίες:

Σκηνοθεσία: **“Πλούσιοι χωρίς λεφτά!...”**, **“Μπάρμπα Γιάννης ο Κανατάς”**, **“Το κορίτσι της φτωχογειτονιάς”**, **“Το οργανάκι του Αττίκ”**, **“Επτά ημέρες ψέματα”**, **“Παλικάρακια της παντρείας”**, **“Για την αγάπη της βοσκοπούλας”**, **“Μέλιω”**.

Σενάριο: **“Το κορίτσι της φτωχογειτονιάς”**, **“Το οργανάκι του Αττίκ”**. **Ο Φρίξος Ηλιάδης βραβεύτηκε** το 2009 από το Φεστιβάλ κινηματογράφου Θεσσαλονίκης για την πολλαπλή προσφορά του στις Τέχνες. Απέσπασε δε το θερμότερο χειροκρότημα της βραδιάς για το αυτοσαρκαστικό σχόλιο που έκανε παραλαμβάνοντας το βραβείο του: *«Θυμάμαι έναν λόγο, που κάποτε τον είχαν τιμήσει για τα 50 χρόνια της προσφοράς του και εκείνος είχε πει: “Δώστε μου πίσω τα 50 χρόνια και πάρτε μου τη δόξα!”*».

Τα βιβλία - μονογραφίες του Φ. Ηλιάδη για την Ε. Λαμπέτη, τη Μ. Κοτοπούλη και τον Δ. Χορν

Πίνακες Ζωγραφικής ■ Ελαιοτυπίες ■ Ελαιογραφίες
Επεξεργασία Καμβά ■ Εικαστικά ■ Είδη Ζωγραφικής
Κατασκευή Πώληση Κορνιζών = Αντιγράφων Ζωγραφικής
Ευχετήριες Κάρτες

Pablo Picasso - Les Femmes d'Alger (O. J. Roy)

ΕΝΤΟΣ
πλαισίον

Ευστράτιος Παπαγεωργίου

ΚΑΒΕΤΣΟΥ 44 - ΜΥΤΙΛΗΝΗ 811 00
ΤΗΛ: 22510 45449 6946 314630
ΤΗΛ. ΟΙΚΙΑΣ: 22510 45265